

פרופסור אמריטוס קלמן אלטמן נולד בדרום אפריקה בשנת 1926, שם גדל ולמד. איתו במחזור באוניברסיטת Witwatersrand ביוהנסבורג למדו צירלס קופר, פרופסור אמריטוס של הפקולטה לפיסיקה שאינו יותר בין החיים, ואהרון קלוג שזכה מאוחר יותר בפרס נובל בכימיה ב-1982. בדוקטורט שסיים ב-1951 בנה קלמן מכשיר שמזהה מטען באויר ויכול לתת התרעה לפני התפרצות ברקים. עם סיום הדוקטורט עלה קלמן ארצה והתגייס לשירות חובה בחמ"ד, מה שהיה אז חיל המדע. בארץ הכיר והתחתן עם ינינה השלס (Hescheles), לימים אלטמן, ניצולת שואה, כימאית וכותבת מפורסמת בזכות עצמה.

נולדו להם שני בנים צבי ואיתן, הנמצאים איתנו כאן היום. כשהיו צעירים תכנן קלמן מכשיר ליינון אויר, שעוזר להתקפות אסטמה, בו נעזר צבי בנו ולאחריו גם אחרים.

לטכניון הצטרף קלמן ב-1956. הוא סיפר שכאשר הסביר לו דיקן הפקולטה נתן רוזן שעליו לפרסם בקצב משביע את הדעת, עבר ממחקר ניסויי למחקר תיאורטי. קלמן חקר קרינת רדיו, ואת מעבר הקרינה בשדות מגנטיים ובפלסמה, ובפרט ביונוספירה של כדור הארץ. אחת מעבודותיו הבולטות היתה על מעבר גלים הידרומגנטיים ביונוספירה. קרינה בתדר נמוך מתדר האלקטרונים בפלסמה לא עוברת כפשוטה ביונוספירה. קלמן ושותפו למאמר Eric Fijalkov מהטכניון הסבירו כיצד הקרינה עוברת באמצעות גלים אורכיים (Alfven waves) המתקדמים בניצב לקווי השדה המגנטי. העבודה פורסמה ב-1968 בכתב העת Nature.

עם שותפו לאורך שנים מגרמניה Kurt Suchy (סוכי), פירסם ספר בשם Reciprocity, Spatial Mapping and Time Reversal in Electromagnetics. במהדורה השניה של הספר, שהתפרסמה ב-2011, הוסיף קלמן פרק על יישומים שצמחו מעבודתו על סימטריה בזמן עשרות שנים אחרי שהתפרסמו, מעולמות הרפואה והתקשורת. יישום אחד הוא החזרה של קרינה שאיננה ממוקדת מאבנים בכליות לאנטנות שמזהות באופן איטרטיבי את מקור ההחזרה, מה שמאפשר שידור ממוקד ובסופו של דבר את ריסוק האבנים. יישום נוסף הוא בעולם הסלולר בו ברשתות הדור הרביעי ויותר מכך בדור החמישי, האות החוזר ממכשירי הסלולר לתחנות הרשת מאפשר איתור מיקום מדויק של המכשיר ומשם שידור ממוקד ויעיל יותר.

בין התלמידים של קלמן ניתן למצוא גם שהגיעו להיות אנשי סגל באוניברסיטאות בארץ ובעולם. הם מספרים שהיה האיש הנחמד והנדיב ביותר שעבדו איתו, ושלמדו ממנו חשיבה ביקורתית ואת הדרך הנכונה להבין את יחסי הגומלין בין ניסוי לתאוריה. הם מציינים שלמדו מקלמן לשים תמיד את המדע במרכז ואת עצמם בצד.

קלמן היה מרצה מצטיין בפקולטה. אריה ורשל, חתן פרס נובל לכימיה ב-2013 ובוגר תואר ראשון בטכניון סיפר בראיון לאחרונה, שבקורס של קלמן הוא הבין שתורת הקוונטים היא המפתח לתאור המערכות הביולוגיות בהן התעניין. הוא ציין את קלמן כמרצה פנטסטי ואת הקורס כנקודת המפתח בהבנה, שיום אחד הוא ימצא את פונקציית הגל של אנזימים, מה שזיכה אותו לימים בפרס נובל.

אכן, קלמן היה ידוע בפקולטה כמי שלוקח את משימות ההוראה בשיא הרצינות. בכלל, מכריו מציינים שהיה נאמן לכל דבר שעשה: נאמן למדע, להוראה, נאמן לחבריו, מכבד את הזולת באשר הוא, נאמן לדעותיו, לדרכו ולמפלגתו. קלמן היה חבר המפלגה הקומוניסטית והיה ידוע בחיפה כמי שיגיע להפגנות גם אם יהיו בהן פחות מעשרה אנשים. אגדה אורבנית בפקולטה מספרת שכאשר הציעו לו גרנט מצבא ארה"ב הוא התייעץ עם ראש המפלגה האם לקבל את הגרנט.

הקולגות בפקולטה מציינים שקלמן בחוכמתו לא הכניס את הפוליטיקה המפלגתית או את הויכוחים הפוליטיים לקמפוס.

עם זאת, הוא ייחס חשיבות גדולה למעורבות חברתית של מדענים. ונאה דורש נאה מקיים, בעשורים האחרונים לחייו פירסם קלמן דרך קבע מאמרי דעה והסברים מדעיים בנושאים שהיו קרובים לליבו כגון שינויי אקלים, אנרגיות חלופיות, ואנרגיה גרעינית. קלמן היה Mensch כמו שאומרים ביידיש, איש צנוע ומסתפק במועט ועד מותו גר עם ינינה באותה דירה בנווה שאנן, אותה רכשו בתחילת שנות השישים. דור הולך ונעלם, מי יתן ונדע להמשיך את דרכו.

פרופ' אהוד בכר, דיקן הפקולטה לפיזיקה